

ACADEMIA ROMÂNĂ
INSTITUTUL DE LINGVICĂ „IORGU IORDAN – AL. ROSETTI”
REZULTATELE MONITORIZĂRIILOR POSTURILOR DE RADIO ȘI DE TELEVIZIUNE
în luna august 2016

În luna august 2016, au fost monitorizate (de către echipa alcătuită din Blanca Croitor, Andreea Dinică, Ionuț Geană, Irina Paraschiv, Valentina Cojocaru, Adina Dragomirescu, coordonator Rodica Zafiu) 12 posturi de televiziune (TVR 1, TVR 2, Antena 1, Pro TV, Kanal D, Prima TV, Național TV, Antena 3, România TV, B1 TV, Realitatea TV și Digi 24) și 2 posturi de radio (Radio România Actualități și Europa FM), alese în funcție de audiență, de acoperirea națională, de ponderea emisiunilor informative și de dezbateri și de asumarea unui rol cultural și educativ. Lista posturilor monitorizate în această etapă corespunde total sesiunii de monitorizare din luna martie 2016 și, în mare măsură, listelor folosite în monitorizările din etapele precedente (în special celor din rapoartele realizate în anul 2012), ceea ce permite comparația și formularea de concluzii mai generale asupra calității limbii române folosite în presa audiovizuală. S-au efectuat 300 de ore de monitorizare, urmărindu-se în primul rând transmisiunile de la orele de vârf, în special emisiunile de știri și dezbateri. Ca și în etapele precedente, au fost monitorizate sub aspect lingvistic doar intervențiile verbale și mesajele scrise (titrări, crawluri) pentru care își asumă responsabilitatea redactorii și colaboratorii posturilor respective. În rarele situații în care au fost notate și secvențe verbale aparținând invitațiilor în studio, erorile semnalate au prilejuit simple recomandări, fără impact asupra evaluării finale a postului respectiv. Am inclus și în această monitorizare (cu un număr redus de ore) și programele de publicitate și am alocat câteva ore, experimental, monitorizării limbii române folosite în dublarea desenelor animate. Rezultatele monitorizării se regăsesc în *tabelele de erori pentru fiecare post monitorizat* (greșelile semnalate fiind însoțite de forma corectă și de explicații).

Și în această sesiune de monitorizare au fost marcate în tabele, prin asterisc, greșelile considerate semnificative pentru evaluarea comparativă finală.

*

Prezentăm în continuare câteva dintre cele mai importante constatări din rapoartele de monitorizare, selectând faptele în funcție de gravitatea abaterii și grupându-le după nivelul lingvistic la care se plasează.

1. Ortografie, punctuație, ortoepie

În sesiunea de monitorizare din august 2016 au fost înregistrate, în textele apărute pe ecran, câteva erori grave de ortografie, din categoria scrierii cu *i/ii/iii* la finală de cuvânt: „și ce sume vor **primii**” (Antena 1, 30.VIII) – corect: *primi*; „în situația în care **copii** lor le-ar primi” (Antena 1, 12.VIII) – corect: *copiii*; „au pretins să **fii** fost victimele unui atac” (Pro TV 20.VIII) – corect: *să fi fost*. Chiar dacă ar putea fi vorba doar de simple neglijențe de tehnoredactare, greșelile de acest tip sunt descalificante, pentru că pot fi considerate de public ca provenind din necunoașterea regulilor ortografiei românești. Totuși, așa cum am semnalat deja în raportul de monitorizare din martie 2016, numărul greșelilor elementare a scăzut mult față de anii trecuți, ceea ce pare să indice o atenție mai mare acordată de către redacții dificultăților ortografice ale limbii române. Ca și în sesiunea precedentă de monitorizare, s-au observat și acum destul de multe neglijențe de tehnoredactare, pe care nu le-am considerat greșeli grave, dar care devin supărătoare prin acumulare (de exemplu: **rromțneșt**, B1 TV, 21.VIII – în loc de *românești*). Numărul textelor din care lipsesc (parțial) semnele diacritice specifice limbii române a scăzut totuși considerabil față de anii trecuți.

Deși au fost semnalate în fiecare raport de monitorizare, greșelile în folosirea virgulei continuă să fie destul de numeroase. Au fost înregistrate absențe inacceptabile ale virgulei care trebuie să marcheze în scris (chiar dacă nu corespunde unei pauze în rostire) vocativul unui substantiv: „Nu pot să și vorbesc și în același timp să scriu[] doamnă!” (B1 TV, 24.VIII); „Ron[] de ce vrei să părăsești?” (Prima TV, 23.VIII). Au apărut, în schimb, destul de multe virgule folosite greșit în situații în care norma de punctuație a limbii române le interzice, în primul rând între subiect (grupul subiectului, propoziția subiectivă) și predicat (propoziția principală): „Autorul reportajului SkyNews, reacționează” (B1 TV, 10.VIII); „Un bărbat de 39 de ani, a fost înjunghiat” (PRO TV, 29.VIII); „Haina mea, valoare are” (Kanal D, 27.VIII); „Cei ce nu cunosc jurnalismul, nu îl înțeleg” (Realitatea TV, 10.VIII); „Ceea ce se dorește, este o nouă șansă pentru copii” (TVR 2, 30.VIII). Eroarea provine din confuzia între folosirea virgulei pentru a marca o izolare (corespunzând unei scurte pauze în rostire) și regulile strict gramaticale ale punctuației românești. Chiar dacă în situațiile de mai sus rostirea poate conține o pauză, norma gramaticală nu admite prezența virgulei. Pe de altă parte, poate din teama de a nu greși prin omiterea unor semne de punctuație, redactorii textelor abuzează adesea de virgule nemotivate: „protest la ușa Guvernului, Cioloș” (România TV, 19.VIII).

Rostirea greșită a literei *x*, prin generalizarea pronunției [cs] în loc de [gz], este, în continuare, destul de frecventă: „a stabili cu **e[cs]actitate**” (România TV, 14.VIII) – corect: e[**gz**]actitate; „e[**cs**]istă dovezi clare” (TVR 1, 26.VIII) – corect: e[**gz**]istă. Continuă să apară și greșeli de accentuare: „seif” (PRO TV, 16.VII) – corect: [seif], într-o singură silabă – este rostit adesea în două silabe, cu accent pe ultima; „câpsulă” (corect:

[capsulă]), greșeală semnalată deja în raportul de monitorizare din martie 2016, apare insistent într-un mesaj publicitar înregistrat la Realitatea TV, 19.VIII, dar prezent la mai multe posturi de televiziune.

2. Gramatică

Au fost semnalate greșeli care provin din alegerea desinențelor de plural neconforme cu norma morfologică: „**replicile** din filme” (Antena 1, 22.VIII) – corect: *replicile*; „**centurile** orașelor” (Antena 3, 30.VIII) – corect: *centurile*; „**marele** competiții” (România TV, 21.VIII, 22,39) – corect: *marile*.

Formele hibride de indicativ imperfect ale verbelor *a vrea* și *a voi* reprezintă un tip de greșeală întâlnită frecvent și acum, ca și la precedentele monitorizări: „**vroiau...**” (Kanal D, 5.VIII) – corect: *voiau*; „**vroia** doar să vorbească...” (Național TV, 11.VIII); „Nu mai **vroia** să joace, nu mai **vroia** să vină la repetiții...” (Antena 3, 22.VIII) – corect: *voia*.

Adverbul *destul* este folosit ca și când ar fi un adjectiv, acordându-se, contrar normelor: „pinguini **destui** de mici” (Disney Junior, 21.VIII, 18.20) – corect: *destul de mici*. La fel ca în etapele precedente, s-au înregistrat contexte în care semiadverbul *mai* este plasat, incorect, înaintea pronumelui neaccentuat sau a auxiliarului: „care **mai se** luase de niște jurnaliști asiatici” (Realitatea TV, 1.VIII) – corect: *care se mai luase*; „să **mai își** asigure un nou mandat” (Realitatea TV, 22.VIII) – corect: *să își mai asigure*; „Am văzut că ați făcut fotografii, **mai ați** filmat” (Kanal D, 27.VIII) – corect: *ați mai filmat*.

Acordul „după înțeles” (la plural, cu un substantiv cu sens colectiv) nu este acceptat de norme, care impun acordul potrivit formei: „presa, care trebuie să fie mult, mult, mult mai serioasă atunci când **iau** informații” (Realitatea TV, 25.VIII) – corect: *presa (...) ia informații*; „Grecia nu **au** nicio echipă în grupele ligii campionilor” (Digi 24, 4.VIII) – corect: *Grecia nu are*. Acordul „prin atracție” este la fel de inacceptabil: „Nu se știe unde au ajuns valizele, ce **s-au plătit** și așa mai departe” (B1 TV, 14.VIII) – corect: *ce s-a plătit*; „Ați identificat după atâta timp motivele, cauzele pentru care **s-au ajuns** la datoriile astea?” (B1 TV, 14.VIII) – corect: *s-a ajuns*.

Dintre greșelile persistente, semnalăm dezacordul numeralului compus, tendința de folosire invariabilă în gen a acestuia: „ultimele **doisprezece** luni de activitate” (Antena 3, 22.VIII) – corect: *douăsprezece luni*; „la o temperatură de unsprezece-**doisprezece** grade Celsius” (Europa FM, 25.VIII) – corect: *unsprezece-douăsprezece grade*; „Dintre acestea, douăzeci și **unu** au fost arestate...” (Național TV, 10.VIII) – corect: *douăzeci și una...*; „au străbătut **doisprezece** mii de kilometri” (România TV, 22.VIII) – corect: *douăsprezece mii*. S-a înregistrat și tendința opusă, de folosire a formei de feminin în locul celei de masculin (pentru substantivele neutre): „douăzeci și **una** de accidente rutiere soldate cu...” (Antena 3, 5.VIII) – corect: *...douăzeci și unu de accidente*. Tendința a folosire a masculinului în locul femininului se întâlnește frecvent și în exprimarea orei: „între orele **doisprezece** și...” (Național TV, 18.VIII) – corect: *douăsprezece*; „după ora douăzeci și **doi**” (Realitatea TV, 16.VIII) – corect: *ora douăzeci și două*; „ora **doisprezece**” (Boomerang, 25.VIII) – corect: *ora douăsprezece*; „alte informații despre sănătate și în ora **doisprezece**” – corect: *ora douăsprezece* (RRA, 23.VIII).

O altă greșeală frecventă, care se repetă în fiecare etapă de monitorizare, tinzând chiar să se extindă, este inserarea semiadverbului *și* după prepoziția *ca* având rolul de a exprima calitatea: „**ca și** prevenire, ar fi foarte important să transmitem” (TVR 2, 16.VIII) – corect: *ca prevenire*; „gimnastica în Marea Britanie a fost creată **ca și sistem**” (TVR 1, 7.VIII) – corect: *ca sistem*; „aveți **ca și** reprezentanți ai României” (RRA, 22.VIII) – corect: *ca reprezentanți* etc.

S-a remarcat o reducere a cazurilor, frecvente în limba vorbită, dar sancționate sistematic de normă și stigmatizate de opinia publică, de folosire a relativului *care* fără *pe* (ca obiect direct): „va transmite inclusiv locul **care** îl ocupă fiecare pasager în avion” (Antena 3, 12.VIII) – corect: *pe care îl ocupă*; „e cel mai rău lucru **care** l-ai făcut” (Disney Junior, 3.VIII) – corect: *pe care l-ai făcut*.

3. Lexic, semantică, stilistică

Dintre exprimările redundante, ambigue sau pur și simplu greșite care au fost înregistrate în această lună, menționăm pleonasmul – „artiștii care-și vor **aduce aportul** la acest proiect” (Prima TV, 3.VIII) – corect: *care vor contribui la...* –, contaminările între expresii – „**să facă piept**” (Digi 24, 17.VIII) – corect: *să facă față* sau *să țină piept*, substituțiile în expresii, adesea ca manifestare a prețiozității – „proiectul **a luat final**” (Pro TV, 30.VIII) – corect: *proiectul a luat sfârșit* –, confuziile paronimice, cu efecte involuntar comice: „alunițele se numesc (...) **nervi**” (Antena 1, 9.VIII) – corect: *nevi*.

*

În concluzie, raportul a constatat o anumită reducere, față de anii trecuți, a erorilor grave (mai ales de ortografie); totuși, numărul de abateri semnificative de la norme a rămas similar celui din sesiunea precedentă de monitorizare (martie 2016).